

KRÓNIKA

LŐRINCZE LAJOS 65 ÉVES

Bárkit kérdezzünk meg ebben az országban, hogy mit tud a nyelvészetről, mit tud a nyelvészekről, a legegyszerűbb ember válaszában is szerepelni fog Lőrincze Lajos neve. A gépírótól az orvosig, a háziasszonytól a kormánytisztviselőig évtizedek óta hozzá fordul mindenki, ha nyelvhasználati gondja van, neki bizalommal adja elő bármiféle ötletét és magyarázatát egyes nyelvi jelenségek természetéről, érveikhez őt hívja tanúnak és vitaiban őt fogadja el bírának. Közvéleményünk tudatában elsősorban Lőrincze Lajos személyesíti meg - méltán, megérdemelten - az egész magyar nyelvtudományt. Az emberközpontú nyelv-művelés koncepciójának hatóköre, amelynek Lőrincze hívője és prédikátora egyben, valamennyiünkre kiterjeszkedik általánosan, ugyanakkor az egyes emberre való irányultságával a magános személyt is személyiséggé nemesíti. A Veszprém megyei Szentgálról 65 évvel ezelőtt útra kelt ember - bejárván az élet iskoláit - nagyszerű életművet hozott létre: hallatlan bizalommal és kitartással fölépítette a maga Dévavárát, amely azonban mindannyiunknak menedékül szolgál.

Mi, a jelenlegi magyar névtudomány dolgozói is, valamenynyien tanítónknak tartjuk Lőrincze Lajost. Bizonyára volt más, voltak mások, akiknek névtani munkálkodása részleteredményekben és ezek összességében felülmúlja az övét, koncepciót és perspektívát azonban ő adott először a magyar névtani kutatások számára, és évtizedek óta az általa lerakott alapokra építkezünk. Amikor 1947-ben megjelent a "Földrajzi neveink élete" /Bp., A magyar táj- és népismeret könyvtára 9. sz./ c. füzete,

még sem társadalom-, sem tudománypolitikai szempontból nem érett meg arra a helyzet, hogy a benne meghirdetett program azonnal elindulhasson hódító útjára.

Nem kellett azonban tíz év sem ahhoz, hogy megtörjön a jég, és az önelvű névtan - Sebestyén Árpád, Kázmér Miklós, Luczefi Géza és mások működésében - hamarosan a földrajzinév-kutatás arculatát meghatározó módszertani elvvé vált. A helynévvizsgálatnak mind máig fontos eszköze a "Földrajzinév-gyűjtésünk múltja, jelen állása és feladatai" /Bp. 1949/ c. tanulmánya is, valamint a Benkő Loránd közreműködésével készített "Magyar nyelvjárási bibliográfia" /Bp. 1951/. A személynév-kutatás egy addig meglehetősen elhanyagolt területének fölfedezéséhez, a ragadványnevek rendszeres tanulmányozásához adott indíttatást a "Szempontok és adatok személynéveink újabb kori történetéhez" /MNy.j. I, 64--94/ c. dolgozata.

A társadalmi igény követelésére és nyilván saját hajlamai révén az alkalmazott nyelvészet, a nyelvművelés lett ugyan a fő kutatási területe, a névtanhoz azonban sohasem lett hűtlen. Jelen volt valamennyi fontosabb tanácskozásunkon, megbeszélésünkön, céljainknak, törekvéseinknek mindig lelkes pártfogója volt, a tanácsot kérő fiatalok számára mindig szakít segítséget nyújtó időt.

Nagy szeretettel, tisztelettel és hálával köszöntjük a 65 éves Lőrincze Lajost, és azt kérjük tőle, hogy valósítsa meg régen dédelgetett tervét: szülőfaluja, a mindig áhitattal emlegetett Szentgál földrajzi neveinek feldolgozásával erősítse meg az önelvű névtanba vetett hitünket, mutasson számunkra újból követendő példát névtudományunk továbbfejlesztéséhez.

A III. NÉVTUDOMÁNYI KONFERENCIA

Rövid előzetest más olvashattunk róla /NE. 2: 90/. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Veszprém megyei Tanács és a TIT magyar nyelvi választmányának rendezésében 1980. szeptem-

ber 22-24-én folytak a tanácskozások. A megye vezetősége látta vendégül a csaknem száz résztvevőt: nyelvészeket, történészeket, néprajzkutatókat, a földrajzinév-gyűjtésben tevékenykedő középiskolai tanárokat.

Szeptember 22-én először NAVRACSICS TIBOR, Veszprém megye Tanácsa Művelődésügyi Osztályának vezetője üdvözölte a megjelenteket. BENKŐ LORÁND nyitó előadásában áttekintette névtudományunk eredményeit, felhívta a figyelmet az új jelenségekre, a nevek társadalmi funkcióira, nyelvhelyességi problémáira, kommunikációs szerepére, a névtani ismeretek bővítésére. Kérte a sajtó, a rádió, a televízió, a TIT ilyen irányú segítségét. Javasolta, hogy a közeljövőben az egyik magyar nyelv hete legyen teljesen a névtudományé.

HAJDÚ MIHÁLY: Személynévkutatásunk helyzete és feladatai című referátumában az elmúlt 11 év eredményeit összegezte. A személynevekkel kapcsolatban sok munka látott már napvilágot, de még mindig bőven van tennivaló. Bőséges bibliográfiát adott a megjelent művekről, a kevésbé ismertekre /vagy inkább alig hozzáférhetőkre/ felhívta a figyelmet. Szólt a névízlés alakulásáról is /itt még sok a negatívum/.

23-án délelőtt MEZŐ ANDRAS: Földrajzinév-kutatásunk helyzete és feladatai címmel tartott előadást. Kiemelte, hogy ezen a területen jelentős szakmunkákat tudunk felmutatni /pl. FNESZ/. Nem hallgatta el aggályait sem, mivel vannak olyanok, akik kellő ismeretek, illetve tudás híján névfejtésre, etimologizálásra vállalkoznak. MEZŐ szavaival: "... a névtudomány ... még nincs abban a helyzetben, hogy hallgasson ezekről az etimológiaiákról, mert áltudományosságukkal a magyar névtan hitelét veszélyeztetik".

Délután ÖRDÖG FERENC referátuma következett A megyékben folyó földrajzinév-gyűjtés helyzete és időszerű kérdései címmel. Szólva a már megjelent kötetekről /Zala, Somogy, Heves/, ismertette a megyékben folyó munkák jelenlegi állását. Rövidesen megjelennek pl. Tolna és Komárom megye kötetei, de jól folynak a munkálatok Baranyában, Pestben és Borsodban is.

24-én J. SOLTÉSZ KATALIN: Az egyéb tulajdonnévfajták /általnevek, intézménynevek, márkanévek stb./ kutatásának helyzete és feladatai címmel tartott előadást. Számos alig vagy egyáltalán nem kutatott területre hívta fel a figyelmet. Csak néhányat említünk: a sportlétesítmények, a könyvtárak, a kórházak, az iskolák, a mozik, a rádióadók, a mozgalmak, a kitüntetések, a díjak stb. nevei.

Az előadásokat korreferátumok követték, ezek időtartama azonban nem haladhatta meg a tíz percet. Az előadásokat és a korreferátumokat végighallgatva nagyon csekély idő maradt a vitára. Ezt LŐRINCZ LAJOS is hiányolta, amikor bezárta a konferenciát. Igaz, a tanácskozások végeztével vitákra, egyéni beszélgetésekre is sor került alsóörsi szállásunkon. Mind a referátumok, mind a korreferátumok még 1981 első felében napvilágot látnak, így mindenki számára hozzáférhetőek lesznek.

Végül itt is szeretnénk köszönetet mondani a veszprémieknek, hogy lehetővé tették a konferencia megtartását, és hogy vendégül látták a résztvevőket.

Mi- La-

BEFEJEZTÉK KOMÁROM MEGYE HELYNEVEINEK ÖSSZEGYŰJTÉSÉT

1980. szeptember 25-én bensőséges ünnepséget rendeztek Tatabányán Komárom megye helyneveinek összegyűjtése alkalmából. Az ünnepségen okleveleket adtak át a gyűjtésben kitűnt munkatársaknak. A nyelvészek részéről Kálmán Béla akadémikus tartott előadást.